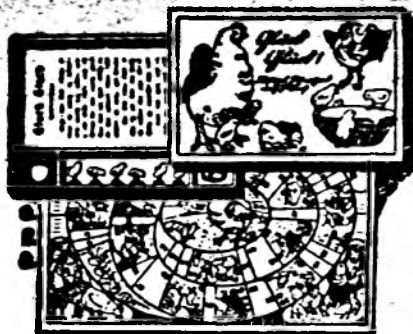

MALI ISTRANIN

Lijepa igračke

kao i hiljade vrsti druge robe nađete
u glavnom katalogu

Kastner i Öhlera
Zagreb, Ilica 4

koga dobivaju čitatelji „Malog Istranina” izvan Zagreba **besplatno**

TISKARA
C. ALBRECHT
(PETAR ACINGER)

RADIĆEVA 26 ZAGREB TELEF. 3070

**IZRADBA SVIH BANKOVNIH TISKANICA
KAO I ZA SVA TRGOVAČKA I PRIVATNA
PODUZEĆA - KNJIGE, BROŠURE I T. D.**

SPECIJALNA IZRADBA PLAKATA

MALI ISTRANIN

GOD. III. ZAGREB, VELJAČA ŠKOL. GOD. 1931. 32. BR. 6.

Mali bubnjar . . .

Bilo godine 1849.

Boj se svršio, zvijezda bana Jelačića zasinula još jednim sjajnim trakom, a i junačka njegova vojska okitila se novim lovorovim listom.

Vjerna, junačka vojska pozdravljala velikoga bana, dok je nepregledna mađarska ravnica ozvanjala našom gordom pjesmom.

— Gdje je naš mali bubnjar? — zapita svijetli ban dojahavši do jedne od svojih satnija!

— Ranilo ga, Vaša Milosti! — uzvratu bradat momak pozdraviv na vojničku.

Ban htjede da vidi maloga ranjenika.

Na travi okružen vojnicima ležao mali bubnjar Stanko. Do njega pokleknuo stražmeštar Mile Maričić i slušao njegove posljednje riječi.

Mali je Stanko preporučivao starome vojniku svoju sirotu majku. On ju je ostavio u malom selu dolje ukraj mora i krenuo s vojskom, da služi domovini. Bilo je u dane divnog i plemenitog zanosa, kada su majke svoju djecu sprovadjale na bojište bez suza. A tako je sprovela i njega dobra mati, nevoljna udova Kata, premda joj je srce pucalo za lijepim jedincem Stankom. I sada je mali vojnik preporučivao tu svoju jadnu majku svome starijem drugu. Stražmeštar ga je slušao sa suzom u grlu i s tugom se u duši sjećao onoga lijepoga dana kada je njegova pukovnija prolazila kroz Zagreb. Svačije su oči bile okrenute k malome bubnjaru, sve ga je htjelo vidjeti, pozdraviti, a mnoge su se gospode otkidale od rpe i sagibale k njemu, da ga poljube. A on se smiješkao i rumenio, tek kad je sam svijetli ban stao preda nj i milo ga po licu podragao, mali je Stanko ublijedio u licu i oči mu se zalile suzama. Od toga je časa sva pukovnija zavoljela maloga bubnjara, ali najvećma stari stražmeštar, koji se je, gledajući to srčano dijete, sjećao svoga već davno mrtva sinčića Ivana. I sad kleči do njega, čekajući, da mu za uvijek zaklopi umorne oči.

I dode ban i zaželi čuti, kako je ranjen mali bubnjar Stanko. Stražmeštar Mile iskaza među ostalim ovo:

— Našu je satniju neprijatelj otkinuo od lijevoga krila, te mi do bismo zapovjed, da žestokom navalom prokrčimo put do naše vojske. Mali je Stanko udarao u bubanj i klicao: Živio ban! Napred junaci! U to ga pogodilo tane u prsi, ali on je i dalje zvao na okup. I satnija se u čas okupila i mi se sretno probismo do našega krila — a sad nas evo, Vaša Milosti, oko našega junačkoga maloga bubnjara. Ban izreče na to nekoliko dobrih riječi pohvale i utjehe, pa izvadi iz kutijice lijepu kolajnu i sam je položi na grudi maloga junaka. Blagi, posljednji osmijeh zasja na bli-

jedu dječakovu licu, i kad se ban udaljio, Stankove se usne makle i s ono malo glasa, što mu je još preostalo, šane stražmeštru Mili:

— Ovo neka je za moju majku . . .

I glavom pokaza prema kolajni.

Sunce je zalazilo za nepreglednom ravni. S njime se za uvijek smirio i život maloga bubnjara.

*

A uboga mati ukraj mora čekala. Mnoge su joj druge već zakukale i u crno se zavile, ali ona je još uvijek pritajavala svoju bol i s mnogo nade gledala u sinovljevu sliku, što je visjela u njenoj sobi.

Neke večeri pokuca netko na vratima uboga doma. Ona pode da otvori, a to se pred njom stvori vremešan vojnik, mrk u licu ali pogleda dobra i nujna.

— Jeste li vi mati maloga bubnjara Stanka? — upita dubokim glasom.

— Je li živ? Je li živ moj sinak? — na dušak će ona i ne odgovarajući na njegovo pitanje.

Stražmeštar (bio je to Mile Maričić) obori glavu i ušuti.

Time se tužnoj majci rasplinula posljednja nada. Uhvati se za glavu, zatetura, zajeca i dugo ostade bez riječi. Onda podigne svoje oči k vojniku, pa će mu prekinutim glasom:

— A je li poginuo slavno?

— Slavno, kao pravi sin ove naše stare i junačke zemlje. Ranjena ga je pohodio svijetli ban i svojom mu je rukom prikopčao za prsi ovu kolajnu. Nju mi je Stanko predao čas prije svoje smrti i rekao: — Ovo je za moju majku! —

Bijedna žena dohvati kolajnu, prinese je k usnama i dugo je cje-livaše. Zatim se teturajući približi slici maloga Stanka i ovjesi mu kolajnu na stranu srea.

Stražmeštar Mile se uspravi, pozdravi na vojničku sliku maloga bubnjara i onu jadnu siroticu pa se polako udalji. Žalosna mati ostavši sama, baci se na stolicu i bolno zarida.

*

Minule godine. Sirota Kata ostarjela, obnemogla, klonula. Sama je na svijetu, od nikuda pomoći, nigdje oslona. Crni glad pokucao na njena vrata, a ona, da mu odoli, otišla u grad, da isprosjači štogod. Dan je bio sumorast i studen. Nevoljnica se stisla uz kut nečije kuće i moli prolaznike, da joj štogod udijele. Ali prolaznici se žure za svojim poslom, pa je i ne vide, ili ako je vide, čine se, kao da je nisu ni zamijetili.

Podne je prošlo, a u suhe i drhtave ruke nije pao ni groš. Žalosno se vratila kući, prislonila glavu o zid, na kome je visjela Stankova slika i gordo zaplakala. U neke podigne oči i ugleda svijetlu kolajnu. I munu joj glavom misao: — Da ponesem kolajnu u zalagaonu? Dugo je oklijevala, jer joj se je bilo teško rastati s onom slavnom i dragom uspomenom, ali joj se u neke učini, da joj »malik« sa slike namiguje okom, neka je nosi. Teška je srca skine sa slike i poljubivši je, vrati se u grad.

Upravitelj zalagaone, čovjek u godinama, primi je ljubezno ogleda kolajnu i reče blago se smiješeći:

— Ova kolajna nema za nas nikakve vrijednosti, mi vam ne možemo na nju isplatiti ništa.

Starica ublijedi:

— Kako? Ova kolajna da ne vrijedi? A moj ju je jadni Stanko platio svojim mladim životom . . . I sam svijetli ban prikopčao mu ju na prsi.

I nevoljna žena ispriča svoju tužnu pripovijest, a upravitelj je slušaše i s trudom zadržavaše suzu, što mu je nalijetala na oko.

A kad je starica, završivši svoju jednu priču, ljuto zaplakala, upravitelj joj se približi, položi joj ruku na rame i ganutim joj glasom reče:

— Žalosna i dobra majčice, držite vi vašu kolajnu, a za prvu pomoć evo vam nekoliko groša. Drugo će slijediti, jer majčica, koja je Domovini othranila takovog junaka, ne smije da pod svoje stare dane strada.

Starica je primila kolajnu i novac i gušeći se u suzama poljubila dobru upraviteljevu ruku i otišla svojoj kući. Kolajnu je ovjesila na njeno prvašnje mjesto i klekla pred sliku miloga sina, lijepoga andela svoje starosti i milim ga je obuhvatila pogledom, kao da mu iz pune duše i puna srca pjeva:

— Zlatna, zlatna ranice moja!

Sliku mile Istre naše

Riječi: Vl. Nazora.

Uglazbio: Ivan Matetić

The image shows a musical score for the song 'Sliku mile Istre naše'. It consists of two staves of music. The first staff is labeled 'oblagano' and the second 'folagano'. The lyrics are written below the notes. The first line of lyrics is 'Sli - ku mi - lu I - stre na - še Ja u sr - cu no - sim svom' and the second line is 'Le - ži rav - na i vr - let - na'. The second staff of music is labeled 'folagano' and has the lyrics 'Na tom mo - ru Ja - dran - skom, Na tom mo - ru Ja - dran - skom.' below it.

• Odlični naš prijatelj, uvaženi glazbenik, gosp. Ivan Matetić, tajnik Muzičke akademije u Zagrebu, poslao nam je ovu svoju kompoziciju i obećao nam za svaki broj našega lista po jedan svoj glazbeni sastavak.

Preporučamo braći učiteljima, da ove naše lijepe istarske pjesme uvježbaju s djecom i češće ih pjevaju. To je najbolji način propagande za našu Istru.

Poštovanom gosp. Matetiću izrazujemo i ovom prilikom svoju najiskreniju zahvalnost.

Ostale kitice ove pjesme štampane su u 1. broju »Malog Istranina« ove šk. god. t. j. u broju od rujna mjeseca 1931. i pjevaju se po istom napjevu kao ova prva kitica.

Prevejanost staroga lisca

(Po tuđem izvoru.)

I. Proslava kraljevog rođendana.

Krasan je proljetni dan. Sve je u cvatu i mirisu. Ptice pjevice sa svojim milozvučnim pjevom vesele se prirodi, novom životu i mladom suncu. I kod ostalih šumskih stvorova vlada neobično raspoloženje i razdraganost.

U sredini šume, na prostranoj čistini, vlada užurbanost i vreva. Svi pernati, dlakavi i ružavi šumski stanovnici žure se tamo da učestvuju na proslavi rođendana svog obljubljenog kralja. Svi su došli osim starog lisca Šumića. Bojao se on doći jer ima mnogo grijeha na duši: peče ga savjest radi krađe, ubistva i ostalih zlih djela.

Dostojanstveno sjedi lav na svome prijestolju. »Gdje je Šumić?« upita najednom ne videći lisca među čestitarima.

Na ovo kraljevo pitanje smjerno pristupi pred njega vuk Jagnjić i reče: »Svijetli kralju, udostoji se saslušati me! Šumić je mnogo zla i kvara počinio. Moju djecu je, ni krivu ni dužnu, izlemao na mrtvo ime, a moju suprugu izgrdio najodurnijim i najbezobraznijim riječima.«

Sada pristupi pred kralja pas Čuvarić i optuži lisca da mu je ukrao kobasicu, koju je bio spremio u vrtnu živicu.

— Laže, veličanstvo, — reče mačak Predić — ono nije bila njegova kobasica, već moja, a ja sam je mlinaru uzeo.

Kralj srdito reče: »Mir! Svatko ima pravo da govori«, i naloži svomu prvom dvoraninu da zabilježi i Čuvarićeve pritužbe.

— Ima li još tko da što kaže? — upita kralj.

— Svijetli kralju! — reče pantera. Pogledaj tamo našeg zeca Dugouhića. Njega je Šumić pozvao k sebi da ga nauči jednu pjesmicu. Siromašni Dugouhić bio je kod toga dosta neoprezan i nepažljiv, pa se odviše približio Šumiću. Kod učenja druge kitice uhvati ga Šumić zubima za šiju i Dugouhić počne od boli jaukati i zapomagati. Ja brzo dotrčah i slobodih zečića od

sigurne smrti. Pogledaj, veličanstvo, Dugouhić još uvijek krvari i bojim se da neće rane preboljeti.«

Još su mnoge životinje iznesle pritužbe protiv lisca. Kralj je sve mirno saslušao.

Napokon pristupi pred kralja jazavac Kukuru-zović, koji bijaše sa liscem u dalnjem rodu i počeo govori: »Vuk Jagnjić se drži one: reci da ti ne rekнем. Koliko je on zla počinio među ovacma, među srnama i zečevima, o tome neće da govori. On je dapače i mog rodaka grdno prevario, i to moram da ovdje iznesem. Kralju, molim najsmjernije da me saslušaj!«

— Govori — reče kralj.

— Bila je čiča zima — otpočeo Kukuruzović. Svu krajinu pokrio debeli snijeg. Glad je morio sve šumske životinje. Ništa bolje nije bilo ni

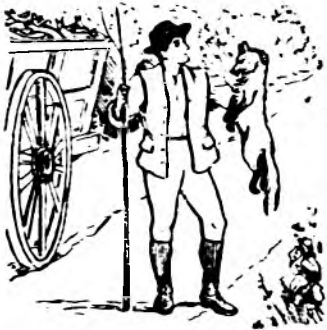

Šumiću i Jagnjiću. Pođu zajedno u lov. Na cesti opaze seljaka koji je vozio ribe. Vuku počnu zadržice rasti za ribama i reče lisca: »Ajde da navalimo na seljaka i da mu otmemo ribe. »Ne luduj«, odgovori lisac »Kakva navala, mi ćemo do riba doći na drugi, pametniji način, ali ti kod toga budi pravi i poštenu drug i prijatelj«. Lisac legne nasred ceste i pričinio se mrtvim. Seljak mu se približi, opipa ga i reče sam sebi: »Baš si mi dobro došao. Treba mi u ovoj zimi toplija kapa«, baci lisca na kola i potjera konje. — Lisac se iza seljaka polagano digne, uzme ribe i stane ih bacati na cestu. Jagnjić je ribe dočekao sa velikim apetitom. Kad je Šumić mislio da je dosta riba nabacao za obojicu, skoči iz kola, a da to nije seljak ni opazio. Ali mjesto riba nađe lisac samo riblje kosti. Pitam vas, kralju, je li se

ovako dobročinstvo nagrađuje? Zar si ovako gospodin Jagnjić tumači drugarstvo, poštenje i uzajamnost?!

Što se pak tiče Zečića, on nema pravo da govori. Tko neće da uči mora osjetiti i posljedice nerada i lijenosti. — A što da odgovorim psu i mačku. Ništa drugo nego da su i oni tatovi i lopovi. Ako negdje osjete komad mesa, ne pitaju čije je, već kradu i otimlju bez obzira na nikoga. Zaključujem obranu i tvrdim, da je moj rođak vrlo skroman, a znam sigurno da nije već godinu dana okusio mesa.

Sada se približi kralju pijetao Crvenružić i reče: »Ne vjeruj, kralju, ovim brbljarijama javavčevim. Lisac je pred nekoliko dana mojeg najmladeg sina na smrt ranio. Da nijesam kri-

ještanjem pozvao u pomoć gospodara, bio bi mi i posljednje dijete pojeo«.

To kralja vrlo razljuti i reče jazavcu: »Jesi li čuo? Kako si mogao onako budalasto govoriti i lagati. Da ne čujem više ni riječi u obranu lisca. Jer je on najveći i najpodliji bezobraznik. Njemu nema mjesta u mojem kraljevstvu. On je rušitelj mira i poretka. Medvjed Lijenivić ima da ga potraži i amo dovede da mu sudimo«.

Medved se na ove kraljeve riječi duboko pokloni i reče: »Hvala, veličanstvo, na povjerenju. Budi uvjeren da ću sve lijepo udesiti i savjesno izvršiti povjerenu mi dužnost«.

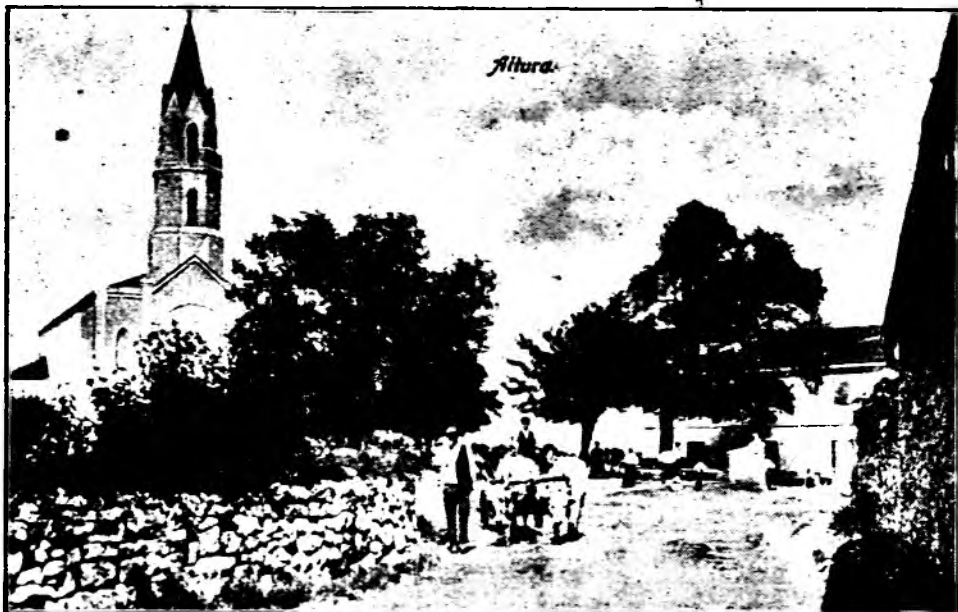
(Nastavit će se.)

Sušak

(Drag. Lukež.)

Lijepa naša Istra

Narod naš u Istri priča o dolasku naših djedova onamo lijepu jednu priču. Kad je kuga poharala Istru godine 1630. veoma je malen broj našega naroda ostao u njoj. Da se obnovi trebalo je dovesti nove snage, koje će obradivati zemlju i preporoditi ovu lijepu pokrajinu. Mletačke vlasti odlučile su naseliti kraj opet našim pučanstvom, jer se je jedino ovo moglo složiti sa starim hrvatskim pučanstvom, koje je tamo već preko hiljadu godina živjelo. I zato su dovele velik broj porodica iz

LIJEPA NAŠA ISTRA: *Altura*

čitavoga hrvatskog Primorja. Bijahu to bjegunci koji su bježali ispred Turaka, neki čak iz Bosne, drugi iz okolice Zadra, a neki opet iz Boke Kotorske. Još i danas imade u Istri porodica, koje znadu nabrojiti svoju rodbinu, koja je ostala ovdje u starom kraju. Neki iz srednje Istre podržavaju čak veze sa svojim dalekim rođacima ovdje po gornjem hrvatskom Primorju, iz okolice Novog. Dakle punih trista godina.

Tih je godina došla velika jedna zadruga s mnogo članova obitelji u zapadnu Istru i naselila se u okolici Pirana. Kopala je zemlju, pregledala je i iskušavala, nu nije joj se svidjela. »Previše je ovdje paprati,« reče stari djed, kome je vid od silne starosti smalaksao. »Podjimo potražiti drugu zemlju.« I podjoše na jug. Kamo bi god došli slijepi je djed zatražio da mu dadu šaku zemlje. Prinesao bi je ustima i okusio. Dugo je tražio. Na koncu dodjoše u okolicu sela, koje se zvalo Altura. I ovdje zagrabi šaku zemlje i okusi je.

»Tu ćemo ostati« reče zadovoljno, »zemlja je slatka i ta je ona prava, koja će nam biti hraniteljica.«

I ostade sa svojom zadrugom, sa sinovima, snahama i unučadi.

Tako su se nastanili prije trista godina u Alturi djedovi današnjih Alturaca. Zemlja je bogata, dobra i plodna, a narod je novu pokrajinu uzljubio i zavolio kako je nekad volio svoju staru postojbinu iz koje je

Seljački svatovi u Alturi

ispred Turaka morao bježati. Alturci su vrijedni seljaci i marljivi radnici. Svjesni naši ljudi, koji se nikad nijesu odnarodili. Imadu još danas svoju lijepu junačku pjesmu i zadržali su mnoge narodne običaje, koji se više niti u staroj njihovoj postojbini nijesu održali. Donosimo dvije slike. Jedna prikazuje samo mjesto Alturu, a druga vesele seljačke svatove.

Školski drugovi Jožičevi sigurno negdje s velikom znatiželjom očekuju vijesti o njemu . . . Silom prilika postade eto pravi pravcati pustolov. A Klok, dobome, neprestano s njime. A što će istom kazati, kad čuju ovaj njihov najnoviji junački pothvat.

Svima nam je poznato, kakovu su ono silnu prašinu digli u jednom istarskom selu, kamo su pali iz balona. Seljaci su im savjetovali neka pobjegnu što mogu dalje, jer da bi mogli postradati. Što su drugo mogli, nego put pod noge i bjež. Jer Jožić nije svoju glavu kupio na pazaru, da je ne bi čuvao. A nije bome ni prefriganac Klok našao svoju na buništu.

Poslušali su savjet starijih i otišli. Ama da znate kuda. Mali Bepo Crvić ukrcan je na jednom velikom parobrodu kao »mali od foguna« i kad je čuo da Jožić i Klok žele pobjeći u svijet, bio je sav sretan, što im može pomoći.

Dok je jedne noći njegov parobrod ukrcavao u luci ugljen Crvić ih krišom uvede na brod, sakrije ih duboko pod palubom, naslaže im vreća da mogu na mekom ležati, donese im nešto hrane iz kuhinje i oni se lijepo odmarahu.

Parobrod je medjutim krenuo i zaplovio na široko more . . . Plovio je tako i plovio nekoliko dana, a oni spavali i lijengarili na mekom ležaju u brodu ni sami ne znajući kuda to odlaze. Tek bi ih pod večer posjetio Crvić i pričao im.

»Eto, sad smo baš prošli mimo Port Saida, pa kroz Crveno more, uskoro ćemo i u Indiju, pa još dalje u Kinu, a možda i u Japan«, ras-
pričao se Bepo Crvić, a Jožić ga začudjeno slušao.

»Pa baš onamo idemo, gdje se ratuje?« nevoljko je pitao Jožić. »Mogli bi tamo lako da izgubimo glavu, koju smo dosad tako oprezno čuvali«.

»Nemoj se bojati« tješio ga Bepo Crvić. »Imamo mi gore na palubi jedan top, pa se ne bojimo .Budi sretan, što možeš vidjeti toliko svijeta. I svakog mjeseca možeš pisati »Malom Istraninu«, što si sve u tom dalekom svijetu vidio. Ja mislim, da su rijetki i veliki listovi, koji bi imali u ovoj tudjini svoga dopisnika«.

»Izvršno! Valja da obavješćujem sve male prijatelje kako smo se Klok i ja proveli«.

»Daj samo, ali ne zaboravi izručiti pozdrav i od mene malog Bepa Crvića«, doda Crvić.

»Hoću, svakako i znam, da će svi veselo dočekati glas od tebe, koga poznaju još od lanjske godine«.

Dugo su tako putovali.

Jednoga se jutra Klok vrlo rano probudio. Bilo mu već dojadilo čepiti neprestano pod palubom, bez zraka i sunca i on ti se lijepo išeta na palubu da vidi krajeve kuda ih to sreća zaniжела. A i Jožić se pomalo došetao za njim. Gledaju oni i gledaju i ne mogu da se dovoljno nadive čarobnosti istoka. Pomaljala se zora. Parobrod se polako i oprezno približavao nekoj luci. Bila je to velika ratna luka u Kini.

Klok se ozbiljno ušetao palubom, udisao svježi zrak i promatrao sve oko sebe. Jožić korakom za njim. Kako je bilo još rano jutro, mornari su spavali. Najednom zape Kloku oko o nekakav predmet na vrhu jarbola. Taj ga je predmet neobično smetao. Kakova je to zastava, mislio je u svojoj majmunskoj glavi. On je bio navikao tamo na aerodromu u Zagrebu kraj maksimirskog zoološkog vrta gledati druge boje zastave.

Kako bi on mali afrički majmun, mogao razumjeti, da svaka država imade drukčiju zastavu, pa da prema tome i Kapadokija, kojoj je ovaj brod pripadao mora imati svoju.

To majmunovo čeznutljivo pogledavanje na vrh jarbola opazio je i Jožić. Najednom mu nešto sinulo u glavu. Moramo sa žalošću priznati, da ta njegova misao, ovaj puta nije bila baš najpametnija, prem je on inače bistar i razuman dječak. Znete li, što mu je palo na pamet? Eto ovo: Zaželio je da bi naša lijepa jugoslavenska zastava zalepršala na ovom velikom parobrodu, pa da pronese slavu našega mora i naše države po svem svijetu.

Kad su ono letjeli u balonu našli su u košari lijepu jednu i dosta veliku jugoslavensku zastavu s utkanim i zlatom izvezenim državnim grbom. Jožić je nije htio ostaviti u košari, nego ju je lijepo složio i strpao u džep, pa mu je sada dobro došla. Dade znak Klocku i njih se dvoje stadoše penjati po jarbolu. Klocku to nije bilo teško. Za čas je bio na vrhu, a ni Jožić nije dugo trebao, da se popne, jer ga je vješti Klock svojim dugim repom obuhvatio oko pasa i pomogao mu kod penjanja.

Jožić izvadi iz žepa nožić, pruži ga Klocku, Klock odreže tuđu zastavu. baci je u more, a umjesto nje izvjesi jugoslavensku, koja je — dugačka kako bijaše — veselo zalepršala na vjetru.

Baš je u taj čas parobrod ulazio u luku.

Svi znamo, kakove su prilike danas na istoku. Možemo dakle da sebi zamislimo kako kineska vojska pazi na svaki brod, koji ulazi u njihove luke, a pogotovu u njihovu glavnu ratnu luku, kakova bijaše ova.

Gospode Bože, kakovu je uzbunu ta nevina zastavica prouzročila u ratnoj luci. Jer to je bila ratna zastava jugoslavenske vojske.

U luci zazvoniše telefoni. čulo se dovikivanje »čin-čan-čok«, »vuj-pej-fuj-huj« i tko bi sve znao, kako se ono Kinezi sporazumijevaju, alarmirana je sva vojska, sirene na svim ratnim brodovima u luci zasvirale, stade trka vojnika, iz okolišnih tvrđava grunuše topovi u znak uzbune, jednom rječju prava panika.

Kapetan se na ladji zbunio. Što to znači? Časnici i mornari poskakaše iz kreveta i pograbiše oružje, ne znajući, što se to dešava.

U to je na istoku granulo sunce i njegovi su traci obasjali jarbole na brodu. Sad su tek mornari opazili naša dva junaka na vrhu jarbola. Sta-

doše vikati na njih, a kapetan bijesan od srdžbe zapovijedi neka pucaju u njih. Neki odvažniji mornari stadoše se silnom brzinom penjati na jarbol.

»Zbogom, Jožiću, ode tvoja luda glava«, reče u sebi Jožić ne znajući što bi.

Klok je bio brži. Videći opasnost koja mu prijete od pušaka bijesnih mornara, nije dugo promišljavao nego: hop! djipne s jarbola i baci se naglavce u more da se spasi plivanjem. Za sobom je povukao i Jožića, koji je bio omotan oko pasa majmunovim repom.

»Bepo Crviću«, krikne Jožić još po posljednji puta, »pozdravi mi sve male Istrane i njihove prijatelje u Jugoslaviji, ja ću se utop...«

Nije svršio rečenicu. Stigla ga velika nevolja. I njega i siromašnog Kloka. Upravo je u tom času nekakav ogromni morski pas, kojih imade u kineskim morima veoma mnogo, izronio iz mora i otvorio svoje strašno ždrijelo.

Ham! dočeka naše male pustolove i proguta ih. Bijahu mu dobro došli baš za zajutak. Zagnjuri opet u more, zamahnu repom i za nekoliko sekunda nestade ga u dubinama.

A naš Klok i Jožić? Ne pitajte kako im bijaše. Najedamput su osjetili kao neki strašan udarac, nešto ih prignječilo. smotalo u klupko, zavrtilo ih nekoliko puta i oni se nadjoše, sluzavi, mokri, bez zraka i bez svijetla kao u nekoj uskoj vreći, koja ih je bez prestanka gnječila. Bijaše to trbuh ove ogromne morske nemani, koja ih je progutala i sada probavljala.

Jožić umalo te se nije ugušio. Već je počeo gubiti svijest. I da nije pukim slučajem bio progutan zajedno s Klokom mi bismo danas sponinjajući Jožića govorili: Bog mu dao duši lako! jer njega ne bi više bilo

medju živima. Ali Klok je žilavi majmun. Osjetivši se zgnječen u utrobi morskoga psa, koji ga htjede probaviti, stade se braniti. U rukama je još uvijek imao onaj nož, koji mu bješe na jarbolu dodao Jožić, da prereže zastavu i on stane sada s njime rezati desno i lijevo, parajući utrobu morskog psa sve u šesnaest. Obiila ga krv, koja je šiknula iz svih rana, ali on nije prestajao. Napravio je veliki otvor. Parao je i parao i gurao se kroz taj otvor naprijed.

Njednom osjeti neko strašno lomatanje i bacanje životinje, silno zapljuskivanje repom, a onda mir . . . Zareza junački još jednom i . . . ugleda bijeli dan. Bijaše prorezao utrobu morskoga psa, koji je smjesta uginuo i ležao na pličini, kuda se bješe dovukao da udahne svježeg zraka.

Klok i Jožić bijahu spaseni. U lice im udari svježi morski zrak i oni ga stanu punim grudima udisati.

Na to krenu na kopno. Kako su se tamo proveli i što su sve doživjeli čut ćemo drugi puta.

Mali Bodul*

Vladimir Nazor

»Bodul mali! Boduli mali!«

Kličete mi vi.

Al zna mali da se hvali:

»Čujte sad me svi!

Bašku novu, slavu staru,

Dići drevni hram;

U njem stoji na duvaru

Zvonimirov kam.

Kapetana i mornara

Mi smo čestit rod

Vrijednih kmeta i ratara

Zelen, al zdrav plod.

Bodul! Bodul . . . Samo dajte,

Kad sam tako zvan;

Al je Bodul bio, znajte,

Prvi Frankopan.

Nadimak me taj ne srđi:

Njim se dičim baš,

Jer je Bodul bio tvrdi

I Vitezić naš.

* Stanovnike otoka Cresa, Lošinja i Krka drugi Istrani nazivaju Bodulima.

Nek se bistro pojmovi

Naglasili smo u prvom početku, da nam je svrha prodrijeti u ovaj narod, zainteresirati ga za sudbinu onog njegovog naj-svjесnijeg dijela, za sudbinu Istre naše...

Pričati danas pravim Istranima i uvjeravati ih da moraju ljubiti onu svoju zemlju, boriti se za nju i doprinostiti žrtve, stvar je posvema suvišna. Pravi Istranin znade, što mu je dužnost, znade, što od njega traži njegova napaćena zemlja i nisu mu potrebne ničije lekcije.

No zato je ovome narodu potrebno otvoriti pravu, čistu i nepatvorenu istarsku dušu, onakovu kakova je ona oduvijek bila, onakovu kakova je ona i danas.

Istru je narod ovaj volio, cijenio i poštovao. Ime Njezino za njega je bilo, a i danas je još, jedna svetinja, jedna religija. Nešto lijepa, velika i svijetla, vrhunac nacionalnog savršenstva.

A zbog čega sve to?

Kako su došle silne mase narodne okraj Velebita do tog vjerovanja? Po čemu su došle do tog zaključka, po čemu upoznale i uzljubile Istru našu?

Jesu li možda čule o kakovom velikom bogatstvu one naše zemlje? Ne, jer su svi znali, da je ona, sirotica, oduvijek živjela u neimaštini. Ili su možda čuli pričati o nekim silnim veleumima, koje je Istra naša rodu dala? O velikim i besmrtnim djelima Njezinih sinova, trajne kulturne i umjetničke vrijednosti, koja su postala svojinom i ponosom čitavoga naroda?

Ne! Ni zbog čega od svega toga!

Narodu je ovom poznata Istra naša po jednoj silnoj vrlini istarskih sinova, a ta je: čast i poštenje! Po onoj našega Jenija Kumičića: »Sve za obraz, a obraz ni za što!« Zbog čestitosti, iskrena srca i fanatične upravo ljubavi do rodne grude, jezika materinjeg i drage Domovine, za koju se je davalo sve, sve, pa i glave. Samo da obraz ostane čist i neokaljan, a istarsko ime časno!

Za tu i takvu djecu narod je ovaj bio spreman da doprinese svaku žrtvu, da otkine svom rodjenom djetetu od ustiju ako je potrebno i zadnji zalogaj i pošalje ga nama, da mi dolje ne postradamo, nego izdržimo divovsku borbu do kraja. O tom bi znale pričate one hiljade i hiljade škrabica ćirilometodskih zidara, postavljene nekad po svim uglovima, po svim školama, po svim lokalima.

Nažalost ta je velika vjera u svijetli obraz onoga naroda u posljednjih trinaest godina često puta bila uzdrmana i potamnijela.

Čijom krivnjom?

Zar krivnjom možda onoga mučeničkoga naroda, koji još i danas stoji dolje na mrtvoj straži, čvrst i nepokolebiv i daje glavu za materinsku riječ? Naroda tvrda i neslomiva, koji je upro do koljena noge u zemlju rodjenu, ukopao se u nju i ne da se skršiti ni otjerati sa svoje zemlje, ni pod udarcima najbijesnijih oluja, koje ga evo već trinaest godina biju, kidaju ga i lome, urlajući mu i hujeći nad glavom?

Ili smo zar možda mi nesebična, idealna i poštena djeca toga istarskoga kmeta, bacili ružno svijetlo na časno istarsko ime? Mi, koje su oči poslali amo, ne kao nekakve »mučenike«, nego da budemo kopča između njih i ove braće, da budemo trajni podržavatelji nekadašnjih čvrstih i neraskidljivih veza?

Ne! I naš je obraz čist! I kao što je narod ovaj našao za svoju nesretnu istarsku braću na mrtvoj straži pod Učkom samo riječi udivljenja i ljubavi, tako nije ni nama, nijednom sinu one vrijedne i nepokvarene seljačke Istre, mogao naći ni truna prigovora.

Govorimo to i naglasujemo ne da sebi sami laskamo, nego da svijesno i muževno utvrdimo jednu činjenicu, koju narod ovaj, kome se obraćamo valja da znade. Naš je rad bio temeljen uvijek samo na čestitosti i poštenju, na svijetlom obrazu, a nikada na spletkama, prevarama, laži i međusobnom izigravanju. To su pokvarenjačka, gospodska posla! Naše je srce otvoreno i iskreno!

Desilo se ipak slučajeva, gdje se narod ovaj razočarao. Došlo je, nažalost, ovamo i takovih tipova, koji nam ni dolje nijesu bili na čast, pa nijesu ni ovdje mogli da Istru proslave. Nu to su samo sporadični slučajevi i po tima se Istru našu, onu dobru i vrijednu, ne smije prosudjivati. Kukolja je vazda bilo i bit će ga u svakoj pšenici.

Ali mi naglasujemo, da taj kukolj nije nikada predstavljao Istru, a ne predstavlja je ni u stotisućem dijelu ni danas.

Ni mi sami, bar mi koji se kupimo oko »Malog Istranina«, nijesmo si nikad umišljali, da je predstavljamo. Drugačije je glave predstavljaju. One, koje se dolje krvave kotrljaju. One, kojima svi mi zajedno nijesmo dostojni da odriješimo remenje na obući njihovoj, a kamo li da se ovdje u njihovo ime grlato naduvamo.

I kad dodje njihovo vrijeme one će same progovoriti. Mi smo tek slaba jeka glasa njihovog gromkog.

Molimo svu braću ovdje, koja su se ma i za trun razočarala, da nas razumiju i shvate: Istranin znači poštenje, znači karakter, kremen-rodoljub, a ne kakav politički skakavac i sičardžija.

Istra je naša čestita i poštena, onakova, kakovu je ovaj narod zamišljao i kakovu ju je nekad poznavac. Ono je Istra, što je ovdje čestita i poštena, i samo ta smije kazati, da je slabi

odsjev one gorostasne vatre ljubavi do roda i naroda, na kojoj prava Istra kao žrtva paljenica danas izgara. A sve ostalo neka pospe glavu pepelom i nek ne izlazi na sunce Božje!

U Zagrebu, na Pepelnicu 1932.

Ernest Radetić.

Nekad bilo sad se spominjalo

Prviput u školi.

(Piše: Zvane Vuk iz Radmani)

Kojega je to točno dana bilo ne bih danas znao reći. Znam samo, da je taj dan bio ili utorak ili petak, nu po svoj prilici petak. Sudim to po tome, što je u te dane dolazio u školu stari pomoćnik upravitelja župe vječni kapelan, sada već davno pokojni velečasni Emil Lilek, koga smo mi jednostavnosti radi nazivali »stari Lijak« (što znači lijevak!) Dolazio bi u te dane, da održi djeci »duntrinu« ili kako se učenije kaže: kršćanski nauk.

Meni su bile četiri godine i do tada još nikad nijesam vidio školu iznutra. Mome je bratu bila sedma godina i on je već znao što je škola, ako po ničem drugom, a ono po batinama i vrućim »srdelicama«, koje su u obilju padale po njemu, jer — kažu — da nije bio baš najbolji dak.

Možete, dakle, razumjeti da nijesam bio suviše oduševljen kad me je brat pograbio za ruku i stao me vući prema školi govoreći:

»Šu, mali, danas je petak, se ne smi mrsiti, pak će ti maještar dati srdelic za užinu.«

I koliko me to god s jedne strane plašilo, prirodna radoznalost bijaše jača od svega i moje je malo srce žvlje zakucalo pri pomisli da ću jednom i ja u školu. Odvažnost mi se podvostručila, kad sam čuo da danas nema »maještra«, nego da će stari Lijak »vaditi duntrinu«. A o njemu sam već otprije čuo, da je blaga duša i da se uz njega djeca osjećaju mnogo slobodnije, nego li uz brkatog učitelja.

Srcem punim najraznolikijih osjećaja junački sam zakoraknuo prema školi. Razumijeva se samo po sebi da sam bio bos, jer se samo erkvu polazilo obuven, što znači da sam na nogama imao cipele najviše pedeset puta u godini. Božić, Uskrs, nedjelje i neizbježiva Sveta Marija Mala!

Dvadeset koraka pred školom skiuo sam već šeširić i smotao ga u njedra.

Moj brat sasvim je kuražno nahrupio na vrata — ta u školi je bio samo »stari Lijak«! — grunuo kao iz puške: »Faljen Isas i Marija!« i povukao me za sobom u onu košnicu. Plašljivo sam pozdravio i ja kraticom: »Fajsmarija!« i zastao nasred škole.

Stari me kapelan primio za ruku, onako sićušna i preplašena, i posjeo me u prvu klupu.

Ja sam rastvorio oči ne mogav se nagledati svih onih stvari u školi. Malo predamnom željezna peć, crna, visoka. Stvar, koju do tada nijesam nikada vidio. Peći kod nas uopće nema. Široko ognjište, na njem panj, naramak drva i hrpa živog ugljeglja jedini je izvor topline u kući.

Radoznalo sam buljio u brojne slike po zidu, koje su prikazivale najraznovrsnije životinje. Dugo mi je bila zagonetkom zemljovidna karta koja je predstavljala Istru. Tek sam nekoliko godina kasnije saznao, da to nije ogromni neki »badilj priz toporišta« nego naša Istra. Nu najdublji je utisak učinila na mene slika »Njigovega premilostivega cesarskoga i kraljevskoga apostolskega Veličanstva, cesara i kralja Frane Usipa prvega«, kako bi ga pleno titulo običavao nazivati gospodin maještar.

I do tada sam čuo o cesaru, ali mu slike nijesam nikada vidio. Znao sam, da je sav duhan u cesarstvu njegovo vlasništvo. Pričao mi je o tom stariji brat, koji je nad trafikom našeg ujaka pročitao tablu, s koje sam dobro upamtio, da je to (kako sam ja izgovarao): »cesarska, kraljevska prodajska tabajska«. Zapravo je pisalo nezgrapnim slovima, da je tu: cesarska i kraljevska prodaja tabaka, nu ja sam držao kad se već kaže »cesarska i kraljevska«, da se mora kazati i »prodajska tabajska«, dakle sve na »ajska«. A i drugog sam koječeg čuo o cesaru. Kad su se djeca nabacivala kamenjem i takmila tko će dalje da baci, znao bi se po koji oglasiti: »E da sam cesar, hitija bin ja grotu sve do Rovinja«.

Obazirući se tako na sve strane, pasući oči po svim tim, dotad nevidenim, novostima, opazio sam kako ostala djeca neprestano nešto vršljaju pod klupama. I istom sam tada opazio, da klupa imade nekakav pretinac. Sagnuo sam glavu, da vidim što li je to odozdo i turio je unutra, u pregradak za knjige.

U taj čas stade me drška da je sva škola zaječila. Kako sam naime turnuo pod klupu glavu nijesam je više mogao izvući napolje, pa udari u plač, urlajući u svim tonovima. Priskočio brat, sjatila se djeca al glava ne ide van pa ne ide, a ja drečim i derem se ko da me režu...

U to je došao do mene i »stari Lijak« prihvatio mi rukama glavu, malo je okrenuo pljoštinnice i bez poteškoće je izvukao van.

Nije mi bilo baš ugodno pri duši, gledajući ona nasmijana i podrugljiva lica brojne deriščadi oko sebe. A bit će da nije bilo bolje ni mom starijem bratu, jer me je odmah primio za ruku i odveo van. Smatrao je potrebnim da mi održi i čitulju, pa mi je rekao:

»Munjeni, ča zabadaš nos svakamo, kamo ni potriba«.

Tako je završio prvi moj pohod u hram božice mudrosti.

(Slijedi.)

ODGONETKE ZAGONETKI IZ BR. 5.

MALI ISTRANIN. 2. ŠENOA 3. NAZOR

Ispravno su riješili: Luka Grgurević; Branko Bačić; Stanke Lederhas; Olga Deauović; Mira Borošak; Erna Andrašević; Ivan Ottenhaimer; Većeslav Klacek; Josip Lovretić; Branko Lavčević; V. Glogovšek; Ana Radjenović-Kuštrin svi iz Zagreba. Nadalje: Franjo Mihelčić, Lokve; Pavica Gomerčić, Belišće; Marin M. Jerkunica, Kaštel Sućurac; Nikola Cuculić, Sušak; Milan Princ, Diračje-Zamet. Nagrada je podijeljena Ani Radjenović-Kuštrin, Zagreb.

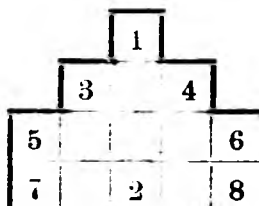
ZAGONETKE

ISPUNJALKA

(Sastavio: Franjo Mihelčić, Lokve).

S				
	S			
		S		
			S	
				S

nebesko tijelo
naša zemlja
vrst peradi
oblik glagola
tresti
zagonetka

Okomito: 1—2 gora u Istri.
Vodoravno: 3—4 u glavi su, 5—6 na vratima je, 7—8 vrst predstave.

1	4	7	6	23	21	24	39
2	9	5	3	26	25	28	27
		17		18			
		19		20			
11	10	14	12	30	33	29	31
13	15	8	16	35	22	34	32

okomito: 1—2 zamjenica, od 4—5 jest ili; od 9—10 poganski bog, od 7—8 čovjek iz Arabije, od 11—13 prvi slog od ruka, od 14—15 car bez zadnjeg slova od 21—22 glagol od 24—25 prijedlog od 28—29 svršetak molitve od 39—27 vuk bez jednog slova od 31—32 mjera od 33—34 uzdah.

vodoravno: od 4—6 poklon od 2—3 rijeka u Mor. banov. od 11—12 žive u potoku od 15—16 ime (žensko) od 17—18 ime (muško) od 19—20 glasoviti kanal od 23—24 gledamo s njima od 26—27 biblijsko ime od 30—31 riba od 35—34 miran.

ISPUNJALKA

(Sastavila: Nera Šafarić, Crikvenica).

I

muš. ime
ptica
posuda
cvijet
prvi čovjek

protivno od nerado
prvi čovjek
gospod.
tursko ime

Okomito i vodoravno isto.

II
O I—II Svima nam draga zamlja.

Građevno asfaltno poduzetništvo
Inženjera Ljudevita Deutcha
nasljednik
Antun Res
Zagreb

Janjić i Nevečerel
Zagreb — Ilica 40
najveći izbor finog
rublja za gospodu

Gostiona
Marko Branica
Nova Ves br. 2.

Sastajalište Istrana. Na glasu,
jer pruža gostima sve ugodnosti:
primorska jela, dalmatinska vina,
dva igrališta za „boće“ i kuglanu.
Posjeduje lijepu bašću. Prepo-
ruča se Istranima.

TISKARA PERKO

vlasnici:

Aleksandar Perko i Miroslav Koputla
Zagreb, Gundulićeva ul. 26 - Tel. 5069.

Izrađujemo praktično sve štamparske poslove kao
listovne i sakupne papire, posjetnice, so-
litarne karte, račune, kuverte, letake, pla-
kate, brošure i t. d., — solidno i brzo.

Tražite besobvezne ponude.

Proizvod suhomesnate
robe

M. Mokrović
Zagreb

Primorska ul. 10 Telefon 50-94
Jelačićev trg 4 Telefon 57-11

Josip Kovačić
trgovina košaračke, četkarske
užarske, sitarske i drvene
robe
Zagreb

Mesnička ul. 1 Telefon 6596

ODLIKOVANI KROJAČKI SALON ZA GOSPODU

A. Slavec

ZAGREB
MESNIČKA 1
TELEFON 7443

Veliko skladište najmodernijih prvo-
razrednih engleskih štofova

Vlasnik, izdavač i odgovorni urednik: Ernest Radetić, Zagreb, Badkovićeva
ulica 28. — Tiskara C. Albrecht (P. Acinger), Zagreb, Radkovićeva ulica 28.
Za glavu odgovara Peter Acinger, Zagreb, Gundulićeva ulica 28.